

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Preceptoriu[m] Domini Gotscalci Hollen de ordine Heremitarum sancti Augustini

Hollen, Godescalcus

Nurmberge, 1521

VD16 H 4471

Non habebis deos alienos.

urn:nbn:de:hbz:466:1-30748

Preceptum primum

Eant pluuia futurā z boues cū fortiter pun-
gūt z illi auare comedūt. Quarto fiunt re-
uelatiōe sanctorū angelorū: sicut ptz *Abat.*
ij. de angelo qui apparuit in somnis Jo-
seph dicens. Accipe puerum z matrē eius
z fuge in egyptum. Tale fuit somniū Sy-
monidis: de quo narrat *Valerius* in lib. *j.*
c. iij. Symonides cum ad littus nauē ap-
plicuisset inhumatūq; corpus iacens rep-
perisset: z illud sepulture mādasset admo-
nitus ab eo per somnium ne pximo die na-
uigaret. Et sic in terra remansit. *Elj* enim
qui inde soluerant nauigando fluctibus z
procellis in cōspectu eius obruti sunt. *Ipe*
letus fuit q; vitam suam somnio redemit.
Hoc somnium ab aliquo spiritu bono po-
tuit fieri in recompensationē ipsius symo-
nidis. Quinto oriūtur a malorū spirituum
inspiratiōe: sicut ptz de vxore *Pilati*: que
ociosa in die parasceues dormitauit z mul-
ta passa fuit p visum: vt diabolus per gam
chri passionē impediuisset. Unde manda-
uit viro suo: dicens. Nihil tibi z iusto illi.
Abat. em̄ passa sum hodie per visum pro-
pter eum. *Abat.* *xxvij.* Talia sunt somnia
diuinatoz: qui faciunt pactum cum demo-
ne. Isto modo est simpliciter diuinare illi-
citu p somnia: non tñ primis quattuor: mo-
dis. Sexto oriunt diuina reuelatiōe: sicut
somnia *ioseph*. *Gene.* *xxvij.* Audite som-
niū meum. Sed est differentia. Aliquibus
em̄ datur reuelatio rei future: sed nō intel-
ligentia: sicut somnia *pincerne* z *pistoris*
z somnia *Pharaonis* de septem bobus.
Et alij oēs habuerūt reuelatiōē futuro-
rum per somnia: sed nō intelligentiā. Alijs
dat reuelatio simul cum intelligentiā: sicut
Joseph qui interpretatus est somnia *pincerne*
z *pistoris* z *Pharaonis*. Est igitur
valde periculosum velle diuinare per som-
nia ppter multa. Primo quia ignoramus
quo spū nobis reuelant. An ab angelo bo-
no aut malo aut a deo vel cōplexiōe. Sed
quid de sanctis qui somnia tenuerūt z di-
uinati sunt p somnia vt *Joseph* p angeluz
(*Abat.* *ij.* sic) monitus est in somnis. Et
de *Joseph* *patriarcha*. z de *Hedeon* *Jud-*
cum. *vij.* z *Daniel* z c. Respondet *Grego.*
in. *iiij.* *li.* *diaf.* dicens q; sc̄i viri talia som-

nia q̄ in eis diuinitus fiūt: a somnijs alijs
que ex illusionibus demonū vel alia causa
fiunt quodā sopore intimo vt nō decipian-
tur discernunt. Sc̄do ppter inuidiā malo-
rū spiritū: qui nituntur ducere in errorem.
Tertio ppter diuersitatē significatiōis.
Quia aliqñ signū contrariū est illi qd̄ reue-
lat. Aliqñ simile z sic de alijs. Ideo appli-
cando ad vnū particulare statim decipit.
Tale fuit somniū *Almichar*. De quo *Uale-*
rius *li.* *j.* *c.* *v.* dicit. Cū obsideret *Syracusas*
inter somniuz audisse se voces credidit nū-
ciantes futurū: vt proxima die in ea vbe
cenaret. Letus igit p inde ac diuinitus p-
missa victoria exercitū pugne disponebat.
In qua inter siculos z penos orta dissen-
sione castris ei: *Syracusani* subita irruptio-
ne oppressis ipsum ducem intra menta per-
traxerunt. Ita magis spe q̄ somno dece-
ptus cenauit *Syracusis* captiuus.

Non habebis deos alienos.

Octauū q; peccat ptra illud pceptum
sunt qui volūt diuinare de futuris
absq; demonū inuocatione. Sed oc-
culte se demon ingerit illis. Et sunt ibi mul-
te species. Primo si q̄s vult scire futura ex
cōsideratiōe motus z situs siderū: z vocā-
tur geneatici: z dicuntur etiam astrologi.
Geneatici ho dicunt ppter nataliū consi-
derationes diez. De illis *di.* *xxvj.* *q.* *iiij.* *c.*
Igit genus. Ubi dicit. Geneatici appella-
ti sunt ppter natalicioz cōsideratiōē die-
rum. *Geneſes* em̄ hoim p duodecim celi si-
gna describūt *Syderūq;* cursus: nascētium
mores actus z euētus p̄dicere conantur. i.
quali signo fuerit nat⁹ aut que effectum ha-
beat vite q; nascit̄ interpretant. Ibi sunt qui
vulgo mathematici dicūt. Cui⁹ supstitio-
nis gen⁹: cōstellatiōes latini vocant. i. na-
tiones *Syderū*. Quō se habeat cū quis na-
scit̄. Primū autē stellarū interpretes magi
nuncupant: sicut de his legitur q; in euāge-
lio natū ch̄m annunciauerūt. Postea hoc
noīe soli mathematici dicti sunt. Cuius ar-
tis sc̄ia neq; ad ch̄m fuit p̄cessa: vt *Christo*
edito nemo exinde natiuitatē alicui⁹ de ce-
lo interpretet. *Horoscopi* dicti sunt: q; horas
natiuitatis hoim speculant. Hec ibi *Aug.*
in *li.* de natura hoim z demonū. Unde *di*

cit idēz Aug. li. iiii. cōf. Illos planetari-
os q̄s mathematicos vocat p̄sulere nō de-
sisteb̄. ¶ Cōclusio. Prima. Nulla constel-
latio in celo: in hoīs natiuitate cōsiderāda
q̄tū ad homīs viciū vel virtutē: est simplr
metuēda. Probat: q̄ dī Hieremie. x. A si-
gnis celi nolite metuere: sicut gētes faciūt
Ideo dī Chyph. sup̄ Ath. Si hō est adul-
ter aut homicida propter stellā: magna est
iniquitas stelle: maior qui illā creauit. An-
de dñs q̄ posuit stellas in firmamēto: nō
dixit. Stāt lūnaria in firmamento celi: vt
habeāt p̄tētem sup̄ nascētes furandī: adul-
terādī: occidēdi z sic de alijs. Sed qd ait.
Et sint in signa tpa dies z annos vt luce-
ant in firmamento celi. Iob̄tūs Grego. in
omel. sup̄ Ath. ponit exēpluz de Jacob
z Esau: q̄ i eadē hora sub vna cōstellatiōe
sunt nati: tñ vnus bonus fuit: alter malus.
Itē rex z rustic⁹ vna hora nascuntur: z tñ
rex succedit in regno p̄ri: z nō rustic⁹. Itēz
q̄ in aq̄rio nascit: piscator erit. Dicunt qui-
dam. Quid tñc de getulia terra q̄ piscato-
res nō habz. Ideo dīc p̄s. Ego cognoui q̄
magn⁹ est dñs deus n̄ p̄e omnibus dijs.
¶ Dia q̄cunqz voluit fecit in celo z in terra
z in om̄ib⁹ abyssis. Educens nubes ab ex-
tremo terre: fulgura in pluuiāz fecit. Edu-
cens ventos de thesauris suis. Item fecit
celū i intellectu. Fecit luminaria magna.
Solem in potestātē diei. Lunā z stellas in
potestātē noctis. vñ Latho. Athte archa-
na dei celū inq̄rere qd sit. Qd̄ statuit de te
sine te deliberet ipse. Itē Hualter⁹ i alex-
andreide. Fata regūt stellas z q̄s ab ori-
gine cursus. Que loca q̄s motus vel quid
portendere magnus. Ille fator rerū dedit.
hoc certo ordine seruant. Nec quicqz mu-
tare queūt de mēte pfunda quicqd ab eter-
no fūiderit illa futurū. Sed terre incūbēs
extēdit littora thetis Surgitis augmento
seu tellus obruat vbes. Concursum latez
seu morbid⁹ influat aer. Seu tenebris fus-
care diem seu cornua lune. Caligare velit
seu tardī⁹ ire galerum. Om̄ia descendunt
a summo culmine rex. Quo nisi cōsulto ni-
hil est q̄ sydera possunt. Nec ille. Confun-
datur ergo stulticia mathematicorū qui-
bus non muliez rixosa loquacitas: sed soli

da scripture veritas opponit. vt dicit Frā-
ciscus petrarcha libro. j. c. liij. Mathematici
(inquit discipulus) mihi leta p̄nūciant.
Respondet. Miseri hoīes futura sola qui
nouerint p̄teritorū atqz p̄sentium ignas-
ri z que in celo fūit ita nūciant quasi con-
silio celestīū interfuerint recentiqz nunc in-
de veniant: memoria cum tamen interim
quid in terris: quid in patria: quid in do-
mo: qd in thalamo suo fiant nesciant. Sic
penitus verum est. Cum caput talium le-
git quod est ante pedes nemo spectat. Ce-
li scrutant plagas. Nec ille. Unde ad quē-
dam fatidicum quedam muliercula acces-
sit nocturno tempore lucescentibus stellis
dicens. Magister nunc surgite quatenus
meo nato recenter fata dicatis: quia celū
clarefcit. Lunqz ille repente surgeret: of-
fendit tibiam suam ad scamnuz. Et ille do-
lorem tibie cum clamore z gemitū ostē-
dit. Nec audiens mulier: magistrum deris-
sit dicens. Mirum est quomodo poteritis
ea videre que in celis sunt: cum non cerni-
tis ea que circa pedes v̄ros sunt. Ex illo se-
quit q̄ false loquuntur illi qui dicunt. Hoc
est sibi innatū vt furez aut occidat: vel na-
tus est in tali tpe q̄ erit dānat⁹ vel sile: aut
erit ibi guerra vel pax in tali loco aut tali
tpe: q̄ ipsa dependent directe ab hoīs vo-
luntate z libero arbitrio: sup̄ qd̄ celi z stel-
le nullam h̄nt causalitatē: q̄ intellect⁹ non
est corpus aut virtus in corpe: vt p̄s. iij. de
ania. Nullū aut corpus pōt aliqd̄ imprime-
re in rem incorporeā. Celū est quoddā cor-
pus z aia incorporea z c. Hoc em̄ esset pone-
re intellectū nō differre a sensu: qd̄ Aristot-
eles in. iij. de anima imponit his qui dice-
bāt. Talis est intellectus in terrenis homi-
nibus: qualē in die inducit p̄ viroz. ideoz
id est sol. Velle q̄ diuinare de his q̄ depen-
dent ex libero arbitrio: est valde sup̄stitio-
sum. Et sic operatio demonis se immiscet.
¶ Scda cōclusio: quis hō nō suscipiat di-
recte influxum stellaz fm̄ potētias intelle-
ctuales: suscipit tñ celi influxum atqz domi-
nium fm̄ vires corpales. Probat. Non so-
lum corpa n̄ra: verū etiā corpa inanimata
fortiunt aliquā virtutē sup̄ celestē: sicut ma-
gnes attrahit ferrum: non ex aliqua effica

Preceptum primum

Ecia qualitatis actiue vel passiue elementi: sed per imp̄ssionem corporis celestis. Sic similiter multi lapides ⁊ herbe quasdam virtutes ⁊ efficacias habent respectu alio: quorum effectuum ⁊ operatione corporali: quas alij lapides non habent ⁊ herbe ppter diuersam imp̄ssionē cōstellatiōis alij cuius vnus homo habet aliquas efficaciam ⁊ virtutē: quā alius nō habet ppter diuersam constellationē. Sic vnus medicus in sanando: vnus agricola in plantando: vnus miles in expugnando q̄ alij. Quātum ad electionē illoꝝ actiū oēs sunt pares: sed quātū ad executionē vnus est magis fortunatus alio ppter celi influxum sicut em̄ est in actib⁹ virtuosis: sic etiā est in actibus viciosis. Hec tñ virtutes impresse hoīem non necessitat ad virtutes ⁊ ad vicia: sed bene inclinant. Et qui natus in Saturno: inclinatus est ad auariciā: sub venere ad luxuriā: sub sole ad dominium: sub marte ad bellā: sub luna ad fallaciā. Sequitur correlative: q̄ astrologi aliqui vera p̄nunciant fm̄ q̄ dicit sc̄tus Thomas sc̄da sc̄de. q. ix. arti. v. in r̄sione ad primum argumentū. Dicit q̄ astrologi ex cōsideratione astroꝝ aliqui vera p̄nunciant. Nō contingit dupliciter. Primo q̄a plures homines passiones corporales sequunt. Ideo act⁹ eoz disponuntur: vt in pluribus fm̄ inclinationē celestium corporū. Pauci aut sunt. i. soli sapientes: qui rōne hm̄i inclinationis moderent: ⁊ precipue in plurib⁹ euentibus q̄ dependent ex multitudine. Alio mō propter demones se immiscētes. vñ Aug. sup̄ Gene. ad lram. Fatendū est q̄n a mathematicis vera dicuntur: ex instinctu q̄dam occultissimo dici: quē nescientes humane mentes patiuntur: quod cū ad decipiendos homines sit spūum imūdoꝝ ⁊ seductoꝝ operatione. Sequit. Quapropt̄ bono ch̄riano siue mathematici siue q̄libet impie diuinitū ⁊ maxie dicētes vera cauendi sunt: ne cōsortio demonioꝝ aīam ch̄riā pactō q̄dam societatis irretiant. Tertio sequit q̄ licitum est iudiciū astroꝝ obseruare ad vicialium p̄uisionē: q̄a ad i: mutanda inferiora corpora virtus astroꝝ se extendit puta ad serenitatē tempestatē sanitatē ⁊ infir-

mitatem: corporis vbertatem ⁊ sterilitatē fructuū. Si q̄s vtitur iudicio astroꝝ i illis sine aliqua superstitiōe admixta: non peccat: sicut Thales milesius fecit: q̄ fuit vnus de septem sapientibus: de quibus dicit in vita philosophoꝝ de quodaz philosopho qui vidit in stellis magnam carūtiā olei esse venturā: ⁊ emit omne oleum. Et sic anno sequenti quādo defecit oleū solus vendidit: ⁊ sic ditatus est. Non enim puto esse maius peccatū vti sic iudicio astroꝝ q̄ obseruare certū tempus solis ⁊ lune in seminando: nautas vitare nauigationes in ple nilunio: ⁊ medicos suare dies circa egritudines ceticas. Graue esset dicere omnes tales peccare. ¶ Tertia conclusio: certius iudicium habetur de hominis complexione: q̄ de hominis nascentis constellatione. Probat per Aug. lib. v. de ciuita. dei. c. xxxij. q̄ eq̄litas euentū ex duobus gemellis non est reducēda in corpora celestia: sed in vniformitatē complexionis. Quod probat ex dictis Ciceronis: qui dixit ypocritam nobilissimum medicum in scripto reliquisse duos fratres ita conformiter affici: vt simul egrotare inciperent ⁊ aggrauari simul ⁊ alleuari. Cum causam tante conformitatis quererē. Rūdit quidam astrologus causam esse constellationem in qua nati simul fuerūt. Et quidam medicus dixit causam esse vniformitatē cōplexionis ⁊ nutrimenti. Dicit Aug⁹. ibidem q̄ multo acceptioꝝ fuit r̄sio medici q̄ astrologi: q̄a medicus assignabat causam immediatam ⁊ ppinquā: scz vniformitatē cōplexionis. Astrologus nō cām remotā scz cōstellationem sic ex complexiōe. Et ex phisonomia phisonomifauit Aristoteles in lib. de phisonomia p̄ signa q̄ non necessitant: sed inclinātū ostēdunt ad aliq̄ vicia. Ideo dicit idē in lib. p̄blematū: q̄ omnis cauius naturaliter est luxuriosus: os magnum voracē signat: nares acute antierius iracundum hoīem ostendunt: cum ima narium solida sunt ⁊ rotunda fortē ⁊ magnum signat q̄si leonez: nasus aquilinus liberalem signat. Labia magna ⁊ pendencia clamorosum et ad ferendū iniuriā debile: ⁊ tales sunt canini. Oculi magni ⁊ cremantes veracem.

A Parui oculi sine fide et iusticia hoem esse signat etc. Talia signa non necessitant: ut frequenter imo pro contraria consuetudine homo trahitur a talibus vicijis. Exemplum ponit Aristoteles, quod discipuli ypocratis pictura eius portauerunt ad philomonem: qui dixit quod homo iste cuius est hec imago est vir luxuriosus. Illis autem indignantibus retulerunt ypocrati: qui dixit philomonem indicasse verum: sed amore philosophie et honestatis dixit se concubinas vinere et vicisse. Sed dubitatur: quod est de stellis que comete vocantur: que sunt frequenter presagium alicuius mali. Respondet Liconis quod sicut natura inferius facit lapidem in tenebris lucentem: sic carbunculum sine eius inflammatione. Ita suo modo nihil prohibet pro astra formari aliquid mixtum lucidum ex materia subtili et leui in regione superioris aeris et illud est cometa. Secundo respondet Aristoteles, dicens quod cometa est exaltatio calida et sicca ex corporibus terrestribus hic eleuata et illic superioribus inflamata: hec opinio est magister conuenerunt de his que apparent, ut patet in Metheorico. Tertio respondet Johannes Damascenus, dicens quod illi comete que quandoque apparent sunt a deo miraculose in celo maxime aere facte ad presignandum mortem principum: ut sic territi se emendent: et post expletum ministerium a deo miraculose destruantur. Hec opinio magis conuenit ortui illius stelle que tribus magis apparuit tempore natiuitatis christi. Et dico notanter quantum ad modum factiois et significationis: quia comete sunt pro philosophis et astronomos sunt signa: et signant mortem regum. Illa autem significabant ortum regis regum. Ille signant guerras et discordias hominum. Illa autem erat stella pacis et reconciliationis celestium et terrestrium. Illa signant ventosam commotionem illa signat amarosam placationem. Ergo non fuit cometa. **Quarta conclusio.** Per solum respectum ad statum causarum agentium nullum habet certum de futuris iudicium. Probatur: nam ad hoc ut ex signis casualibus fiat iudicium certum: tria requiruntur. Primo ut sciat sufficiens illorum signorum virtus et status respectu inuicem quod non est possibile naturaliter secundum illud Sapientie. ix. Que in prospectu sunt meminumimus cum labore: que in celis sunt: que inuestigabit: quasi dicat nullus. Secundo requiritur

quod cognoscat modus applicatiois talium signorum et causarum ad determinatam naturam: sed talis modus sciri non potest nec ubi magis vel minus aut melius applicetur vel peius. Tertio requiritur quod presciant materie vel passive dispositionem utrum sit apta vel inepta respectu actionis vel influentie talium causarum verbi gratia. Quis medicus sciat quod medicina est laxatiua quantum de se et sciat cum hoc quod applicet forti adhuc nescit exinde futurum esse an talis effectus sequatur vel contra: si nescit qualiter corpus fortis sit complexio natum intrinsece. Ita est a fortiori in astrologo. Scit enim regionem aliquam esse dispositam ad pluuia: que tamen impulsu ventorum impeditur a pluuia. Ita est sententia Ptolomei in centilogio suo. propositione. viii. et xvii. Sequitur ergo quod si reges et principes habent apud se astronomos: hoc est magis ad locum et solatium: sicut habent fatuos et mimos et ioculatores: et nequaquam ut talium iudicijis confidant: aut in agendis sequantur pro republica: relicto consilio virorum prudentium et expertorum. Hec unquam profecerunt gubernatores reipublice: qui talibus inniti consueverunt: ut ex historiis colligi potest. **Quinta conclusio.** Sicut contingit hominem ex constellatione ad bonum vel malum esse inclinatum: sic etiam ex eadem constellatione contingit eundem esse bene vel male fortunatum. Fortuna bona dicitur quando alicui euenit aliquid bonum preter suam intentionem. Sed potest aliquid bonum vel malum alicui euenire preter intentionem suam: quod tamen non euenit preter intentionem superioris cause: cui subijcitur. Cum igitur homo in suis electionibus et ex suis actibus que elegit ex libero arbitrio subijcitur plene ipsi deo: quantum ad inclinationem: et ipsis angelis quantum ad intellectus illuminationem: et celestibus corporibus quantum ad corporis dispositionem. Sed cum homo ex diuina operatioe inclinatur ad aliquod bonum agendum et eligendum sibi utile: et ex angelica illuminatione illustratur ad illud bonum persequendum et ex corporum celestium impressione disponitur: ut illud bonum sibi utile operetur cuius tamen utilitatem ipse ignorat. Tunc dicitur bene fortunatus cum hoc ex corporum celestium impressione homo consequitur in sua natiuitate. Ideo plus dicitur quod esse bene fortunatum est esse

Preceptum primum

Bene natū et eē male fortunatū est eē male natū. Sed tales dispositiōes derelictē vel inclinatioēs in corpib⁹ ex ipsis cōstellationibus non necessitant sed inclinant. Ergo possumus agere cōtrariū. Hec sic inclinā quis ad malū agendū: qn̄ semp̄ possit agere cōtrariū. Si ergo intelligam⁹ per bonā vel malā fortunaz inclinationes q̄ nos inclinant ad bonū vel malū verū est hoīem esse bene vel male fortunatū. Si autē intelligamus tales dispositiōes nos ad malum necessitates oīno est negandū hoīem esse bene vel male fortunatū. Ponēdo casum. Si quis esset in cōstellatione fortunat⁹ necessario vt submergeret: si q̄s talē ad ignē p̄iceret nō cōbureret: nō necessitat cōstellatio ad submergendū. Si autē nō videretur esset nouū miraculū triū puerorū. **S**cdi sunt qui diuinare volūt sine manifesta demonū inuocatione et dicunt aruspices. de quibus. xxvj. q. iij. c. Igitur genus. **H**ic dicitur. Aruspices dicunt ideo quasi horarū inspectores. Dies em̄ et horas in agendis negocijs operibusq; custodiunt quid per singula tpa debeat obseruare homo. **H**ec ibi. Contra quos ap̄tus ad Galath. iij. dicit. Dies obseruatis et menses et tempora et annos. Timeo autē ne forte sine causa laborauerim in vobis. vbi glosa. Dies obseruant vt qui dicūt. Hoc die non est incipiendum. Menses autē colunt q̄ cursus lune p̄scrutantes dicunt: in tali luna nō est aliqd̄ inchoandū. De quibus dicitur. xxvj. q. v. Non licet ch̄ianis tenere traditiones gentilium et obseruare vel colere elemēta aut lune aut stellarū cursus aut inanē signorū fallaciam pro domo faciēda. Vel p̄pter segetes vel arbores plātandos vel coniugia socianda. Scriptū est em̄. Om̄ia quecunq; facitis in verbo: aut in ope: oīa in nomine dñi nostri iesu ch̄i facite gr̄as agētes deo. **H**ec ibi. Cum igit̄ cōsulunt: qn̄ est bonum contrahere matrimoniū. Quibus respondit: qn̄ vir accepit bonā et deuotā mulierē. Et tūc bonū est accipere virū: qn̄ mulier sapientē et iustum accipit virū. Quādo autē accipit peccatorē et luforē: tūc malū est accipere virum. Sic pariformiter quādo q̄s mutat domū si transfert se de domo anti-

qua ad domū nouaz: tūc mutare domum est bonum. **D**icit Sobelinus in chronica sua: q̄ ex plagis egypti est q̄ quidam dies dicūtur egyptiaci: quorum duos in singulis mensibus notamus ad memoriā trā. Non em̄ credendum est: vt dicit Isidorus licet egyptij astroz periti: dephenderunt hos dies nefastos in inchoatione opis itineris vel minutionis: sed trā ad memoriā sunt vocati. Et sic forte egyptij vocauerunt hos dies: vt videt̄ ex dictis Isido. et p̄sertim illos dies: in quibus plage facte sunt. Quod si ita est sequit̄ q̄ p̄ vnū annuz ad minus his plagis verati sunt. Contra hos etiam peccatis quidam rustici: qui ex dispositione vnus diei vel certorū dieruz totius anni statum scire volunt: vel ex specie verm̄is q̄ crescit in pomo quercus hoc scire volunt: que magis sunt signa precedentis anni q̄ sequentis. Taliter fuit quidam frater ordinis nostri deceptus: qui tenuit istas cōsiderationes et p̄noscitās se renitatē multoz annoz et diez ex dispositione vnus diei. Frater cōfidens de sua p̄noscitatione incepit ire per longum iter et sefellit eū suū faticinū et secuta fuit pluuia et tempestas magna per omnes istos dies. Nō tamen rephendunt̄ seminatores et lignoz incissores: q̄a luna est mater oīm humiditatū. Si ḡ secarēt ligna in plenilunio corroderentur a vermibus. Hec nauigatores: q̄a luna per suū motuz causat fluxum maris et ventū. Hec medici obseruant̄ signa. **U**n̄ dicit ypocras in p̄ncipio p̄noscitōz dicēs. Est q̄ddā sidus i quo oportet medicū p̄uidere. **L**ut⁹ p̄uidencia mirabilis est et stupēda. Et **B**alien⁹ in cōmento de dieb⁹ creticis dicit. Certā rem q̄ nō fallit attēdat medic⁹: quam docuerūt astrologi egyptioz: q̄ p̄ p̄iunctionē corpis lunar̄s cū stellis fortunat̄s sūt egritudines terminabiles ad bonū cū p̄trarijs ho p̄trarie. **H**ec ille. Et oēs alij obp̄uātes dies et horas et menses grauiter peccant. vtz. xxvj. q. vlti. c. Non obseruetis dies q̄ dicunt̄ egyptiaci aut kalendas Ianuarij. In quibus cātillene q̄dam et comessatioēs et adinuicē donaria donant̄: q̄si in principio anni boni fati augurio: aut aliqs mēses et tēpa aut dies

z annos z lune z mensis soisq; cursum: q̄a qui has z quascūq; diuinationes z fata z auguria obseruat aut attendit aut cōsentit obseruantibus inutiliter z sine causa: z magis ad sui damnationem q̄ ad suam salutem tendit. Et ibidem. c. Quis existimaret q̄ magnū pctm̄ sit dies obsuare z menses z annos z tpa: sicut obseruant q̄ certis dieb; siue mētib; siue annis volunt vel nolunt aliqd̄ inchoare: eo q̄ fm̄ vanas doctrinas hoīm fausta vel infauista existimēt tēpora nisi hui; mali magnitudinē ex timore ap̄i p̄saremus qui talibus ait. Timeo ne forte sine causa laborauerim in vobis. Sequit̄. Intellige lector: ad tantū periculum anie p̄tinere sup̄stitiosas tēporū obseruationes: vt dicat ap̄ls. Timeo ne forte zc. Hec ibidem. Tertio vocantur augures de quib; xxvi. q. iij. c. Igitur genus. Augures sunt q̄ volatus auū z voces intendūt aliq; signa rerū: vel obseruationes improuisas hominib; occurrētes ferunt. Idez z auspices. Sequit̄. Duo autē genera auspicioz sunt. Anū ad oculos: alterū ad aures pertinet. Ad oculos. s. volatus. Ad aures vox auū. Hec ibi. De his Deute. xviij. ca. Non sit in te q̄ auguria obseruet. Primum est q̄ pertinet ad oculos: vt q̄n armigeri vident coruū volantem sperant consequi victoriam aut signū zc. De quibus dicit Petrus blesen. in ep̄la. lxxv. scribens ad quendam amicū suū dicens. Non te inuoluas illo errorē: qui occursum leporis timent: qui multerem sparsis crinib;: qui hominez orbatum oculis: aut mutilatū pede: aut cullatū h̄re obuiam detestant: qui de locūdo gloriānt̄ auspicio: si lup; eis occurrauerit: qui colūbam si sinistra in dextram auis sancti Martini volauerit: si igr̄essu suo remotum audierit: si hoīm gibbosum habuerit aut leprosum. Hec ille. Formidant em̄ tales occursum leporis. Aballem ego quod mihi occurreret lepus q̄ lupus: q̄a de lepore comedere possem non de lupo: nisi q̄stū ad pellem tantū preferē lupus lepori. Tales em̄ gaudent z letant̄ si occurrit eis metrix: sed dolent z timent si monachus q̄ est minister dei. Ergo dolent cum ipsi sunt serui diaboli. De illis dicit Aug; lib. v. de

doctrina ch̄riana: q̄ formidāda sunt pacta cū demonib;: ad que p̄tinent milia in amissarū obseruationū: puta si in mēbris aliqd̄ salierit: si iunctim ambulanti; amicis lupus aut canis aut puer medius iteruenerit. Tales etiā sunt q̄ credunt si possunt habere pollicem furis quem ponūt ad ceruiciā: q̄ tunc bene possunt vendere ceruiciā. Etiā si mures vestimēta corrodunt. Sic q̄dam interrogauit sapientē quendam. Quale omen est: q̄ sorices corroserunt caligas suas: Respōdit. Ne mireris: si sorices corroserunt caligas: sed bñ esset mix: si calige corrosissent sorices. Secūdu genus est ad aures quo ad voces auū: vt dū noctua clamat sup̄ domū: credunt hoīm inde moriturū. Si pica clamat: p̄noscant aduentum hospitem. Si cucul; clamat: q̄t voces format: tot annos vite p̄signat. An̄ q̄dam mulier obseruabat augurium cuculi: que infirmabat̄ grauit̄ nolens cōfiteri. Sacerdos interrāgās cur p̄fiteri nollet: dixit q̄ cucul; ei in suo clamore assignauerat viginti annos. Que mox moriebat̄: z dānata fuit. Sile recitat Cesarius de q̄daz monacho: cui cuculus suis vocib; xxx. annos vite assignauit. Qui ab ordine suo apostatauit: dicens in corde suo. In vltimis duobus annis reuertar z agam p̄niam: nunc volo gaudere in mundo. Qui mortuus est i apostasia post spaciū annoz duoz. Sed notandum est q̄ dicit sanctus Thomas secūda secūde. q. xcvi. arti. vij. q̄ garritus aut um: vel quecunq; dispositiones in rebus cōsiderate manifestum est q̄ non sunt cause futurorum euentuum: v̄ vnde ex eis futura cognosci possint: sicut ex causis. Relinquitur ergo iam: q̄ si ex eis aliqua futura cognoscantur: hoc erit inquantū sunt effectus aliquarum causarum. Causa em̄ operationum brutoū animalium z instinctus ex triplici causa potest p̄cedere. Uno modo ex causa corpali: cū bruta animalia non habēt nisi sensitiuā aiām: cui; oēs potētie sunt actus corporaliū organoz: z subiacet eoz anīa dispositioni corporū celestium z aeris cōtinentis: ex qua veniūt aliq̄ futuri euentus. In hoc tñ duo cōsiderare oportet. Primum vt h̄mōi operationes non

Preceptum primum

Extendant nisi ad cognoscenda futura: q̄ cau-
sant p̄ mot^o celestiu corporo. Scdo vt non
extendant nisi ad ea q̄ aliq̄liter possunt ad
hmōi aialia ptinere: consequunt̄ em̄ p̄ cor-
pora celestia quēdā naturalē instinctū ad
ea que eorū vite sunt necessaria. Sicut sunt
imutationes q̄ fiunt p̄ pluuias ⁊ ventos ⁊
hmōi. Scdo causat̄ iste instinctus ex deo:
vt patet in colūba q̄ descendit sup̄ ch̄m: ⁊
cozuo q̄ pauit heli: ⁊ de apibus plurimis
in quodam p̄ho. s. Platone: q̄ dum infans
iaceret in cunabulis: apes mel labris pue-
ri inferebant: singularē eius dulcedinē fu-
turam p̄signātes. Sise legim^o de brō Am-
brofio. Itē de sancto Fabiano legimus: q̄
sup̄ caput ei^o descēdit colūba de celo: pre-
signans eius miraculosam electionem in
summū pōtifficē. Itē de duab^o aquilis ale-
xādri magni: que vt fertur in die natiuita-
tis eius tota die supra culmē dom^o patris
eius sederunt. Qd̄ omen fm̄ augures du-
plicis imperij europe asięq̄ preferentes, et
sic de pluribus alijs: fm̄ qd̄ narrat̄ in poli-
craticon lib. i. cap. xij. Velle diuinare illis
duob^o modis in aubus non est pctm̄. Ter-
tio venit talis instinctus ex demonib^o qui
vtunt̄ hmōi operationib^o brutoꝝ aialium
ad implicandas anias vantis opinionibus
talis est supstitiosa ⁊ illicita. Tales debet
expelli ab ecclesia: vt ptz. xxvj. q. iij. ca. Si
quis clericus vel monachus vel secularis
diuinationē vel auguria crediderit obser-
uanda. Sequit̄ ibidē. ab ecclie cōione pel-
latur. Idem ibidē. c. cōtra idoloꝝ. ⁊ c. au-
gurijs. Quarti vocant̄ chyromāticī: ⁊ di-
cunt̄ a chyros qd̄ est man^o ⁊ mancos diui-
natio q̄si diuinationo manū. Tales ex p̄tra-
ctione lineaz̄ p̄nosticant infinitas fatuita-
tes: q̄busdā diuināt̄ futuras infirmitates:
aliq̄bus diuitias: aliq̄ib^o eufortuniū aut
diffortuniū. Quinti vōcant̄ incantatores
qui incantant bestias vel hoies: ne a feris
deuorent̄. Vñ quidā sc̄tūs volens ire p̄ cā-
pos vidit diabolū in specie humana custo-
dientē porcos: sc̄scitat^o ab eo q̄snam esset.
R̄ndit: diabolus. Et ille: cur custodis por-
cos? R̄ndit. Incātati sunt a qdā vetula. vt
igit̄ eam cōfirmē in sua p̄fidia: volo custo-
dire ne a bestijs deuorent̄.

Non adorabis deos alienos. 15
Sunt qui peccant cōtra hoc p̄ceptū
sunt sortilegi. Dicit sanctus Tho.
ubi supra arti. vj. Sortes pprie di-
cuntur cum aliquid fit: vt eius euento cōsi-
derato aliqd̄ occultū innotescat. Si q̄ratur
in iudicio sortiu quid cui sit exhibēdū: siue
illd̄ sit res possessa: siue honor aut actio ali-
qua vocat̄ fors diuisoria: si aut̄ inq̄rat̄ qd̄
agere oporteat vocat̄ p̄sultatoria. Que-
rit̄ ergo vtrū sortiri seu vti sortib^o sit pctm̄?
Vidēt q̄ non. xxvj. q. ij. c. j. dicit̄. q̄ aut̄ sor-
tes exq̄rere pctm̄ nō sit: exēplis ⁊ auctori-
tatib^o p̄bat̄. Cū em̄ nachoz de anathema-
te furtū subripuisset: ⁊ ob ei^o pctm̄ ppl̄s ce-
sus ap̄d hay terga dedisset: p̄cepit dñs io-
sue: vt sortib^o exq̄reret: q̄ peccante ppl̄s in
manibus hostiuz̄ cadere meruerat. Iosue
preceptum accipiens misit sortes. Primum
sup̄ tribus: deinde sup̄ familias: deinde su-
per personas: ⁊ fors cecidit sup̄ nachoz: q̄
fuit furatus de anathemate. i. de re male-
dicta. vtz̄ Iosue. vij. Sequit̄ ibidē. Saul
q̄z cū pugnasset cōtra philisteos ⁊ iurasset
se interfecituz̄: quicūq̄ ante solis occasum
de pp̄lo comederet sorte deprehendit filiū
suum. Ionathan mel comedisse. Quē cum
morti tradere vellet: pp̄lo supplicāte reuo-
cauit sniam. Jonas q̄z cum a facie dñi fu-
geret: a nautis sorte deprehensus in mari
proiectus: ⁊ a cete sorptus est. De zacharia
etiam legitur: q̄ sorte exijt vt incensum
poneret. Mathias vero s̄str̄ a beato Pe-
tro sorte electus est in ap̄statum: ⁊ iude suc-
cessorem. Hoꝝ exemplis probat̄ vti sortib^o
malū nō eē. In p̄trariū dicit̄. xxvj. q.
ij. c. H̄is ita r̄ndēt. q̄ antequā euangeliz̄
claresceret: multa p̄mittebant̄ que in cor-
pore p̄fectionis penit^o sunt eliminata. Lo-
pula nanq̄ sacerdotalis vel cōsanguineoꝝ
rū nec legali nec euāḡlica auctoritate nec
ap̄lica phibetur. Ecclesiastica tñ lege pe-
nitus interdicitur. Sic ⁊ sortibus nihil ma-
li inesse mōstratur: prohibetur tamē fidelib^o
ne sub hac specie diuinationis ad anti-
quos idolatrie cultus redeant. Idē d̄r̄ ibi-
dem. c. nō statim. et. c. nō exēplo. dicit̄ Be-
da. Non exēplo Mathie vel q̄ Jonas pro-
pheta a sorte deprehensus sit indifferenter